Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Lənkəran Dövlət Universiteti

"Təsdiq edirəm"
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e.
________ dos. Zaur Məmmədov
"___" ______ 2026-cı il

Fənn sillabusu

İxtisasın şifri və adı: 6001001–Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil
Kafedra: Azərbaycan dili və ədəbiyyat
I.Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi-3 (XX əsr) Fənn proqramı:Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Lənkəran Dövlət Universiteti Dil və Ədəbiyyat kafedrası. Bakalavr hazırlığı üçün Proqramlar toplusu. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi (XX əsr). Fənn proqramı. "Elm və təhsil" nəşriyyatı. Bakı, 2010. 30 s.
Kodu: IF-B10.3
Tədris ili: II - 2025/2026
Semestr: IV (yaz)
Tədris yükü: Cəmi: 120 saat. Auditoriya saatı – 45 (30 saat müh., 15 saat sem.)
Tədrisalma forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit: 4 kredit
II.Müəllim haqqında məlumat:
Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Səfərli Elşad Məhərrəm oğlu fil.e.n.dosent
Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Əli Məmmədov küçəsi - 40 , 2 saylı tədris korpusu
Məsləhət günləri və saatları: II gün saat 11^{50}-12^{20}
E-mail ünvanı: *elsad-1957@mail.ru*
III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat:
1. M.Cəlal, F Hüseynov. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı, Bakı, 1998
2. Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı.Bakı, 2007. I cild
3. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. II cild. Bakı, 1960

Əlavə ədəbiyyat:

4. C.Xəndan. Sabir yaradıcılığının sənətkarlıq xüsusiyyətləri. Bakı, 1962
5. Ə.Mirəhmədov. Azərbaycan "Molla Nəsrəddin"çi. Bakı, 1982
6. F.Hüseynov. Satirik gülüşün qüdrəti. Bakı, 1982
7. F.Hüseynov. Adi əhvalatlarda böyük həqiqətlər. "Gənclik", Bakı, 1977, 184 s.

IV. Prerekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi 1 və 2 fənnin tədrisinə ehtiyac vardır.
V. Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.
VI.Fənnin təsviri və məqsədi: Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin mərhələləri sırasında XX əsr mərhələsi milli mədəniyyətimizin və ədəbiyyatımızın inkişafı, ədəbi növ, janr, yeni bədii formaların yaranması, metod və üslub yeniliklərinin meydana çıxması baxımından xüsusi önəm təşkil edir. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı həm də yeni, orijinal yaradıcılıq tərzinə, fərdi üsuluba malik ədəbi simaların meydana çıxması ilə diqqətəlayiqdir. Buna görə də bütün sahələrdə olduğu kimi ədəbiyyatın təbliğində,öyrədilməsində ən başlıca vasitə onun orta və ali məktəblərdə yüksək səviyyədə tədrisi ilə bağlıdır. Bu fənnin mövzuları sırasında həm də XX əsrin 50-ci illərinə qədərki dövrün ədəbi yaradıcılıq, problem və prioritet məsələləri də əksini tapmış və bu dövr ədəbiyyat tariximizin mühüm bir mərhələsi kimi ədəbi-estetik, elmi-metodoloji aspektdən əhatə olunmuşdur.

Bu baxımdan fənn tədrisi tələbələrin həmin bilgiləri mənimsəmələrinə böyük yardımçı olacağı şübhəsizdir.

VII.Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yəni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:
- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:
- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam aça bilir;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	**Hərflə işarəsi**	**Sözlə yazılışı**
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX.Davranış qaydalarının pozulması:

Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görüləcəkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Cəmi: 60 saat. Mühazirə-30; seminar-15*2.

№	Keçirilən mühazirə məşğələlərinin məzmunu	Saat	Tarix
1.	XX əsrin əvvəllərində mətbuat. İnqilabi-demokratik mətbuat. "Molla Nəsrəddin" jurnalı. **Plan:** İnqilabi-demokratik mətbuat. "Molla Nəsrəddin" jurnalı	2	

.	**Mənbə:** 1,7,8		
2.	Cəlil Məmmədquluzadənin həyat və yaradıcılığı. **Plan:** Bədii nəsri. Portret hekayələri. Dramaturgiyası. Əsərlərinin ideya-bədii xüsusiyyətləri. Mənbə: 1,3,5,6,7	2	
3.	M.Ə.Sabirin həyat və yaradıcılığı. **Plan:** Sabir satiralarında inqilabi ideyaların güclənməsi. Sabir satiralarında ictimai-siyasi gülüşün rolu. Əsərlərinin sənətkarlıq xüsusiyyətləri. Mənbə: 1,2,5,7,8	2	
4.	Nəriman Nərimanovun həyatı və yaradıcılığı . **Plan:** Həyatı və mühiti. Bədii nəsri. Drammaturgiyası. Hekayələrinin və dramaturgiyasının ideya-məzmun və sənətkarlıq xüsusiyyətləri Mənbə: 1,2,3,5,6,7	2	
5.	Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin həyat və yaradıcılığı. **Plan:** Bədii nəsri. Komediya və pyesləri. Ə.Haqverdiyev nəsrində və dramlarında realizm. Əsərlərinin sənətkarlıq xüsusiyyətləri. Mənbə: 1,2,5,6,7,8	2	
6.	Ə.Qəmküsar. Mirzə Əli Möcüz. **Plan:** Ə.Qəmküsarın həyatı, əsərləri. M.Ə.Möcüzün həyatı və yaradıcılığı. Mənbə: 1,7,8	2	
7.	Süleyman Sani Axundovun həyat və yaradıcılığı **Plan:** Nəsr yaradıcılığı. Hekayələri. Dramaturgiyası. Mənbə: 1,2,3,4,6,7	2	
8.	Ü.Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı **Plan:** Həyatı, publisistikası. Dramaturgiyası. Silsilə felyetonları. Mənbə: 1,2,3,5,6,7	2	
9.	A.Şaiqin həyat və yaradıcılığı. **Plan:** Maarifpərvər-realist şair və yazıçı kimi. Şeirlərində işıqlı romantika və sabaha inam fəlsəfəsi. Nəsri və uşaq ədəbiyyatı. Mənbə: 1,3,4,5,7,8	2	
10.	Y.V.Çəmənzəminli. **Plan:** Həyatı, mühiti və təhsili. İlk yumoristik satirik nəsr yazıları. Publisistikası. Hekayələri. Romanları. Ədəbiyyatşünaslıq fəaliyyəti. Mənbə: 1,2,3,6,	2	
11.	Romantik ədəbiyyat. M.Hadi. **Plan:** Publisistik fəaliyyəti. Romantik şair kimi. "Əlvahi-intibah", yaxud "İnsanlığın tarixi faciəsi" poeması. Hadi estetizmi və sənətə münasibət tendensiyası. Mənbə: 1,3,6,7	2	
12.	Hüseyn Cavid **Plan:** Həyatı, təhsili və müəllimlik fəaliyyəti. Qüdrətli şair-dramaturq, faciənəvis kimi Mənbə: 1,2,3,7,8	2	
13.	A.Səhhətin həyat və yaradıcılığı. **Plan:** Səhhət şeirlərində romantika. "Şair, Şeir pərisi və şəhərli" poeması. Uşaq şeirləri və tərcüməçilik fəaliyyəti. Mənbə: 1,2,3,7,8	2	
14.	Abdulla bəy Divanbəyoğlu **Plan:** Həyatı, təhsili. İlk hekayələri. Roman və povestləri. Mənbə: 1,2,3,7,8	2	
15.	Ədəbiyyatşünaslıq. Firudin bəy Köçərli, A.Sur. S.Hüseyn. **Plan:** Yeni ədəbiyyat uğrunda mübarizə F.Köçərli ədəbiyyat tarixçisi kimi. A.Surun ədəbi görüşləri. Seydi Hüseynin ədəbi-tənqi görüşləri Mənbə: 1,7	2	
№	**Keçirilən seminar məşğələlərinin məzmunu**	**Saat**	**Tarix**

1.	XX əsrin əvvəllərində mətbuat. İnqilabi-demokratik mətbuat. "Molla Nəsrəddin" jurnalı. Cəlil Məmmədquluzadənin həyat və yaradıcılığı.	2	
2.	M.Ə.Sabirin həyat və yaradıcılığı. Nəriman Nərimanovun həyatı və yaradıcılığı .	2	
3.	Ə.Haqverdiyev. Ə.Qəmküsar. M.Ə.Möcüz.	2	
4.	S.S. Axundovun. Ü.Hacıbəyli.	2	
5.	A.Şaiq. Y.V.Çəmənzəminli.	2	
6.	Romantik ədəbiyyat. M.Hadi. H.Cavid.	2	
7.	A.Səhhət. A. Divanbəyoğlu	2	
8.	Ədəbiyyatşünaslıq. Firudin bəy Köçərli, A.Sur. S.Hüseyn.	1	

XI.Fənn üzrə tələblər:

Tələbə Azərbaycan ədəbiyyatının XX əsr mərhələsi çərçivəsində ədəbi prosesin büyün növ və janrları üzrə tam elmi-nəzəri məlumata yiyələnməli, həmin dövrün ədəbi simaların bədii yaradıcılıqlarını öyrənməli, ədəbi cərəyan, metod,üslub və digər problem və ədəbiyyatın digər məsələlərlə bağlı bilgiləri mənimsəməlidir.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

-mühazirə, seminarlar və praktiki tapşırıqlar;
-video və audio mühazirələr;
-müstəqil iş / araşdırma
-debat

XIII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1. Ədəbiyyatının ümumi inkişaf dinamikası haqqında bitkin təsəvvürə münasibət bildirir;
FTN 2. XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının mərhələ kimi məzmun və mahiyyətini, ədəbiyyat tarixindəki yerini özü üçün aydınlaşdırır;
FTN 3. Maarifçilik hərəkatının və yeni ədəbi mərhələnin məzmun və mündəricəsini ümumiləşdirir;
FTN 4. İctimai-siyasi mühitin, Azərbaycanın Rusiya tərəfindən işğalının ədəbi mədəni prosesə təsiri, baş verənlərə münasibəti ilə bağlı mükəmməl biliyi dəyərləndirir;
FTN 5. Milli mətbuatın, yeni tipli məktəblərin, dərsliklərin, uşaq ədəbiyyatının yaranması probleminin həllinin başlanğıcının bu dövrdə qoyulmasını şərh edir;
FTN 6. Ayrı-ayrı bölgələrdə yaranan ədəbi məclislərin fəaliyyətinin məram-məqsədi ilə bağlı mükəmməl biliyi ümumiləşdirir;
FTN 7. Yaradıcılıq axtarışlarında üslub, forma, təhkiyə və s. məsələlərin zənginləşmə faktları ilə əlaqədar sistemli təsəvvürü qiymətləndirir.

XIV.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV: Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları

1. XX əsrin əvvəllərində mətbuat və ədəbiyyat.
2. "Molla Nəsrəddin" jurnalı
3. "Molla Nəsrəddin" jurnalı və folklor
4. "Molla Nəsrəddin" jurnalının səciyyəvi xüsusiyyətləri və mövzu dairəsi
5. C.Məmmədquluzadənin həyat və yaradıcılığı.
6. C.Məmmədquluzadənin "Danabaş kəndinin əhvalatları" povesti.
7. C.Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" əsəri
8. Mirzə Ələkbər Sabirin həyatı və yaradıcılığı
9. M.Ə.Sabirin satiraları
10. M.Ə.Möcüzün həyat və yaradıcılığı

II kollokvium sualları

1. N.Nərimanovun həyat və yaradıcılığı
2. N.Nərimanovun "Nadir şah" tarixi faciəsi.
3. N.Nərimanovun nəsri.
4. Ə.Haqverdiyevin həyat və yaradıcılığı.
5. Ə.Haqverdiyevin nəsri.
6. S.S.Axundovun həyat və yaradıcılığı
7. S.S.Axundovun "Qaraca qız" hekayəsi
8. Ü.Hacıbəylinin həyatı və yaradıcılığı
9. Ü.Hacıbəylinin dramaturgiyası
10. A.Şaiqin həyat və yaradıcılığı

XVI. İmtahan sualları:

1. XX əsrin əvvəllərində mətbuat və ədəbiyyat.
2. "Molla Nəsrəddin" jurnalı və mövzu dairəsi
3. C.Məmmədquluzadənin həyatı və yaradıcılığı
4. C.Məmmədquluzadənin hekayə yaradıcılığı.
5. C.Məmmədquluzadənin "Danabaş kəndinin əhvalatları" povesti.
6. C.Məmmədquluzadənin "Ölülər" komediyası
7. C.Məmmədquluzadənin "Anamın kitabı" pyesi
8. M.Ə.Sabirin həyatı və yaradıcılığı
9. M.Ə.Sabir yaradıcılığının qadın azadlığı problemi
10. M.Ə.Sabirin uşaq şeirləri
11. N.Nərimanovun həyatı və yaradıcılığı
12. N.Nərimanovun "Nadir şah" tarixi faciəsi
13. N.Nərimanovun bədii nəsri. "Pir" povesti
14. N.Nərimanovun dramaturgiyası
15. Ə.Haqverdiyevin həyatı və yaradıcılığı
16. Ə.Haqverdiyevin dramaturgiyası. "Pəri Cadu"pyesi
17. Ə.Haqverdiyevin "Dağılan tifaq" faciəsi
18. Ə.Haqverdiyevin nəsri. "Xortdanın cəhənnəm məktubları"
19. Ə.Qəmküsarın həyatı və yaradıcılığı
20. Ə.Qəmküsar Sabir ədəbi məktəbnin davamçısı kimi
21. M.Ə.Möcüz Sabir ədəbi məktəbinin davamçısı kimi
22. M.Ə.Möcüzün həyatı və yaradıcılığı
23. S.S.Axundovun həyatı və yaradıcılığı
24. S.S.Axundovun dramaturgiyası.
25. S.S.Axundovun nəsri. "Qorxulu nağıllar" silsiləsi
26. S.S.Axundovun "Qaraca qız" hekayəsi
27. Ü.Hacıbəylinin həyatı və yaradıcılığı
28. Ü.Hacıbəylinin dramaturgiyası
29. Romantik ədəbiyyat. M.Hadi
30. A.Şaiqin həyatı və yaradıcılığı. "Məktub yetişmədi" hekayəsi
31. A.Şaiqin şeirlərində romantika və sabaha inam fəlsəfəsi
32. A.Şaiq və uşaq ədəbiyyatı
33. Y.V.Çəmənzəminlinin həyatı və yaradıcılığı
34. Y.V.Çəmənzəminlinin hekayələri
35. Y.V.Çəmənzəminlinin romanları
36. M.Hadinin həyatı və yaradıcılığı
37. M.Hadinin "Əlvahi-intibah..." poeması
38. H.Cavid romantizmi və yaradıcılığı
39. H.Cavidin həyatı və yaradıcılığı
40. H.Cavidin dramaturgiyası. "İblis" faciəsi
41. A.Səhhətin həyat və yaradıcılığı
42. A.Səhhətin "Şair, Şeir pərisi və şəhərli" poeması
43. Abdulla bəy Divanbəyoğlunun həyatı və yaradıcılığı

44. Ədəbiyyatşünaslıq və F.Köçərli

45. Ədəbiyyatşünaslıq. Abdulla Sur və Seyid Hüseyn

"Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi-3 (XX əsr)" fənninin sillabusu 6001001–Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. "Azərbaycan dili və ədəbiyyat" kafedrasının 30 yanvar 2026-cı il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol № 05).

Fənn müəllimi: dos.E.M.Səfərli

Kafedra müdiri: dos.Q.İ.Rufullayev